

Aan : Raad voor de Jaarverslaggeving, via secretariaat@rjnet.nl

Van : E.J.F. Veldpaus RA

Betreft : Consultatie ontwerp - Richtlijn 610 Pensioenfondsen

Datum : 29 april 2024

Geachte Raad,

Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om te reageren op RJ-uiting 2024-2 Aanpassingen in Richtlijn 610 Pensioenfondsen waarbij ik mij beperk tot de uitvoeringskosten.

Uitvoeringskosten onder WTP nog belangrijker

Onder het DB-stelsel worden de uitvoeringskosten in het jaarverslag van het pensioenfonds gerapporteerd (vaak slechts in basispunten). Slechts een gering aantal deelnemers nemen kennis van het jaarverslag. Omdat de kosten in basispunten (in plaats van euro's) worden gerapporteerd en deze (ogenschijnlijk) op enige afstand staan van de pensioenen van de deelnemer, zal dit niet snel tot vragen leiden.

In tegenstelling tot het huidige defined benefit stelsel (DB-stelsel), zullen de kosten onder de solidaire en flexibele premieregelingen in het UPO zichtbaar in euro's in mindering gebracht gaan worden van het persoonlijk gereserveerd vermogen. Vanwege de verschillende collectiviteitskringen verschillen ook de kosten binnen een pensioenfonds. Een uitgebreide verantwoording van de uitvoeringskosten is onder WTP belangrijk voor het welslagen van de WTP en de overgang daarnaartoe. Transparantie over gemaakte kosten vergroot het vertrouwen van de deelnemer in het nieuwe stelsel. Het ontbreken van een goede uitleg kan leiden tot een veelvoud van klachten en geschillen van deelnemers.

In de WTP is op verzoek van de Tweede Kamer leden een amendement en een motie over de uitvoeringskosten aangenomen. Amendement 136 geeft het verantwoordings- of belanghebbenden-orgaan de mogelijkheid een oordeel te geven over keuzes die van invloed zijn op de uitvoeringskosten. Het oordeel omvat in ieder geval een oordeel over de gemaakte uitvoeringskosten. Ik constateer dat dit amendement is verwerkt in de RJ-richtlijn: alinea 504 schrijft voor dat dit oordeel moet worden opgenomen in het bestuursverslag. Motie 142 verzoekt het kabinet actie te ondernemen om de kosten van vermogensbeheer substantieel te verlagen. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft aangegeven met de sector verder te spreken over de stappen om de kosten voor vermogensbeheer te verlagen. Het is daarom belangrijk dat pensioenfondsen zich nu al voorbereiden op deze discussie en de (politieke en maatschappelijke) aandacht die daarmee gepaard zal gaan.

Regelgeving kostentransparantie

Naar aanleiding van een onderzoek door de AFM (april 2011) is het rapport "Kosten van pensioenfondsen verdienen meer aandacht" gepubliceerd. Conclusie van het onderzoek was dat de uitvoeringskosten bij pensioenfondsen niet transparant zijn. De Toezichthouder overweegt naar aanleiding van dit rapport regels voor transparantie omdat uitvoeringskosten aanzienlijke invloed hebben op de uitkomst.

De Pensioenfederatie heeft destijds het initiatief genomen door zelf de regelgeving op te stellen. Van essentieel belang is dat de kosten in context gerapporteerd moeten worden (hoge kosten hoeft niet "slecht" te zijn). Hiermee is formele wetgeving vanuit de toezichthouders voorkomen. In februari 2012 heeft toenmalig Minister Kamp geadviseerd de Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie als vorm van zelfregulering van de pensioensector over te nemen. In het Besluit uitvoering Pensioenwet van 12 december 2014 wordt naar de Aanbevelingen uitvoeringskosten verwezen met als toelichting: "Om onnodige extra kosten te voorkomen is

hierbij aangesloten bij de Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie". Voorwaarde was wel dat periodiek de naleving van de Aanbevelingen werd getoetst door de AFM.

In de wet zijn de zes kengetallen (zie bijlage 2) opgenomen zoals voorgesteld door de Pensioenfederatie en zoals benadrukt door de AFM in het rapport "Meer aandacht nodig voor de verantwoording van kosten door pensioenfondsen¹". In dit rapport wordt nogmaals benadrukt dat voor het geven van een toelichting de Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie van toepassing zijn.

Het kostenniveau wordt voornamelijk bepaald door beleidskeuzes van het bestuur. Door het geven van deze context (zie bijlage 2) wordt een verklaring gegeven waarom kosten verschillen. Een defensieve beleggingsportefeuille, vaak bij oudere deelnemers, zal leiden tot lagere (verwachte) rendementen met lagere kosten dan bij de jonge deelnemer. Ook het serviceniveau naar de deelnemer is een verklaring waarom uitvoeringskosten verschillen.

In het artikel "Het jaarverslag van een pensioenfonds onder WTP² van Henk-Jan Strang en Anne Laning wordt met de term "benchmarkkosten" verwezen naar de Aanbevelingen uitvoeringskosten.

"De verantwoording moet inzicht geven in het bestuurlijk oordeel en eventueel daaruit voortvloeiende acties ten aanzien van de aspecten die het uiteindelijke pensioenresultaat wezenlijk beïnvloeden. Dit zijn de uitvoeringskosten, gesplitst in pensioenbeheerkosten, vermogensbeheerkosten en transactiekosten, en de vergelijking met de kostenstrategie en benchmarkkosten".

De term benchmarkkosten is van belang voor het geven van een oordeel over de vermogensbeheerkosten. Met behulp van data van pensioenfondsen wordt een onafhankelijke kostennorm berekend die corrigeert voor fondsomvang en beleggingsmix. Ten onrechte worden de gemiddelde vermogensbeheerkosten van de sector als kostennorm gehanteerd omdat die geen rekening houdt met de beleggingsmix die voor een groot deel de hoogte van vermogensbeheerkosten bepaalt.

Naleving regelgeving kostentransparantie

In 2021 heeft de AFM in navolging van de onderzoeken in 2014 en 2015 een uitgebreid onderzoek gedaan naar kostentransparantie en de verantwoording in jaarverslagen van pensioenfondsen. De belangrijkste bevindingen en conclusies uit dat rapport waren:

- Deelnemers betalen voor het beheer van hun pensioengelden en hebben daarom het recht om te weten wat ze daarvoor terugkrijgen, temeer omdat het kostenniveau een significante rol speelt in de uiteindelijke pensioenuitkomst.
- Het is dan ook van belang dat pensioenfondsen op transparante wijze verantwoording afleggen over de hoogte van de kosten en de impact van gemaakte beleidskeuzes hierop. Dit faciliteert een inhoudelijke discussie over de hoogte van de kosten en de beleidskeuzes.
- De AFM constateert in dit rapport dat de verantwoording beter kan, en beter moet. Zowel ten aanzien van de hoogte van de kosten als de hierbij gegeven toelichting kan een extra slag worden gemaakt: *"Het rapporteren van de hoogte van de kosten is een wettelijke verplichting en voor het geven van de toelichting geldt door de sector ontwikkelde zelfregulering. Dit betreft de Aanbevelingen uitvoeringskosten die de Pensioenfederatie heeft gepubliceerd, en waarmee zij het belang van kostentransparantie onderschrijft"*.

¹ Meer aandacht nodig voor de verantwoording van kosten door pensioenfondsen, AFM, 1 april 2021

² Reactie ontwerp-RJ610 Strang Laning Bijlage Het jaarverslag van een pensioenfonds onder de WTP

- Zo constateert de AFM dat er ruimte tot verbetering is bij het geven van een toelichting op en verantwoording van de cijfers. Zo blijkt bijvoorbeeld dat in slechts 23% van de jaarverslagen pensioenbeheerkosten worden verantwoord door een link te leggen met het serviceniveau, complexiteitsniveau en/of de aard van het fonds. In slechts 31% van de jaarverslagen worden vermogensbeheerkosten verantwoord door een link te leggen met de beleggingsmix.
- Benchmarking is belangrijk omdat, door de eigen kosten af te zetten tegen de kosten van andere vergelijkbare fondsen, de belanghebbenden van het pensioenfonds zicht hebben op hoe het fonds presteert en ook wat de verklaringen voor de verschillen in kosten zijn.
- Vanwege de prominentere rol die kosten hebben in deelnemerscommunicatie in het nieuwe pensioenstelsel, vindt de AFM het belangrijk om nu, aan de vooravond van die transitie, extra aandacht te besteden aan de verantwoording en transparantie van kosten.

Het rapport van de AFM is uitgebreid aan de orde geweest in de Tweede Kamer³. Een quote is veelzeggend: *“Enerzijds is het een goede zaak dat pensioenfondsen de verantwoordelijkheid hebben genomen om zichzelf inhoudelijke normen aan te bevelen voor kostentransparantie. Anderzijds is het duidelijk geworden dat lang niet alle pensioenfondsen de eigen aanbevelingen volledig blijken op te volgen, 10 jaar nadat die zijn gepubliceerd”*.

Rol accountant

De accountant kan door actuele thema's zoals bijvoorbeeld Corona of de situatie in Oekraïne, onderling afspreken dat extra werkzaamheden en of controles moeten worden uitgevoerd. Onder de verantwoordelijkheid van de accountant geldt eveneens dat overige wet- en regelgeving die geen directe invloed heeft op de jaarrekening maar het naleven van deze regels van fundamenteel belang is.

Voor de acceptatie van WTP is het van belang dat de wettelijke kengetallen juist worden berekend en dat de toelichting in overeenstemming is met de Aanbevelingen uitvoeringskosten. Voorkomen moet worden dat deelnemers, vanwege het ontbreken van een goede uitleg over het niveau van de uitvoeringskosten, geen vertrouwen in het nieuwe stelsel hebben. Ook voor het kunnen beoordelen van de uitvoeringskosten door het verantwoordingsorgaan en het belanghebbendenorgaan (alinea 504) is het opnemen van de toelichting volgens de Aanbevelingen uitvoeringskosten van belang.

Ik constateer dat alinea 267 van de (voorgestelde) RJ-richtlijn 610 voorschrijft dat het mutatieoverzicht van de voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers ook een post bevat voor “ingehouden kosten (beheervergoeding en andere vergoedingen)”. Ik wil hierbij graag benadrukken dat een groot deel van deze (totale) kosten uiteindelijk zal bestaan uit de som van de kosten die bij individuele deelnemers in mindering worden gebracht.

Advies

Gegeven voornoemde toegenomen belang van kosten (transparantie) en de gebrekkige naleving van de opgelegde zelfregulering, adviseer ik daarom de uitvoeringskosten als een actueel en permanent thema te benoemen in de controlewerkzaamheden van de accountant.

Een verwijzing in Alinea 503 Bestuursverslag naar de Aanbevelingen uitvoeringskosten kan ervoor zorgen dat de kosten op de juiste wijze worden gerapporteerd en gecontroleerd (zie bijlage 1).

Hoogachtend,

E.J.F Veldpaus RA

³ Kamervragen van het lid Maatoug over kostentransparantie van pensioenfondsen dd 9-11-2021

Uitbreiding RJ 610

Alinea 503 Bestuursverslag

Financiële informatie

Ten aanzien van de beleggingen:

- inzicht in de kosten van vermogensbeheer en transactiekosten, waarbij de kosten van vermogensbeheer en de transactiekosten worden verbijzonderd naar beleggingscategorie. Hierbij worden de eventuele afwijkingen tussen de in het bestuursverslag en in de jaarrekening opgenomen bedragen toegelicht.
- Op grond van artikel 45a P.w. en artikel 10b Besluit uitvoering Pensioenwet worden de kosten van vermogensbeheer en de transactiekosten opgenomen als totaal bedrag en als percentage van het in het verslagjaar gemiddeld belegde vermogen.
- **Vermogensbeheerkosten worden volgens de Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie in context gerapporteerd. Dit houdt in dat bij het beoordelen van de kosten rekening gehouden wordt met:**
 - De kosten in relatie tot de gekozen beleggingsmix
 - Bijbehorende benchmarkkosten. Dit is een onafhankelijke berekende kostennorm die rekening houdt met beleggingsmix en fondsomvang.
 - Rendement over een langere termijn
 - Benchmarkrendement

Ten aanzien van de pensioenen:

- inzicht in de kosten van pensioenbeheer. Op grond van artikel 45a Pw en artikel 10b Besluit uitvoering Pensioenwet worden deze kosten opgenomen als totaalbedrag en als bedrag per actieve deelnemer en pensioengerechtigde;
- **Pensioenbeheerkosten worden volgens de Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie in context gerapporteerd. Dit houdt in dat bij het beoordelen van de kosten rekening wordt gehouden met:**
 - Het serviceniveau
 - Aantal regelingen en complexiteit van de regelingen
 - Hoeveelheid waardeoverdrachten
 - Communicatiestrategie

Uitvoeringskosten in context

Vermogensbeheerkosten

- Rapporteer totale kosten vermogensbeheer in euro's én als percentage van gemiddeld belegd vermogen (*)
- Bekijk de kosten in relatie tot:
 - Gekozen beleggingsmix
 - Bijbehorende benchmarkkosten
 - Rendement over langere termijn
 - Benchmarkrendement
- Rapporteer separaat (eventueel geschatte) transactiekosten in % van gemiddeld belegd vermogen (*)

Pensioenbeheerkosten

- Rapporteer kosten pensioenbeheer in euro per deelnemer én totale euro's. Het aantal deelnemers is som van aantal actieve deelnemers en gepensioneerden (*)
- Relevante kenmerken:
 - Serviceniveau
 - Aantal regelingen en de complexiteit van de regelingen
 - Hoeveelheid waardeoverdrachten
 - Communicatiestrategie

(*) wettelijk verplichte kengetallen